

Vaders Jan Jaap van der Wal en Lieven Bulckens over donorconceptie

‘Ik zaai mijn zaadjes

In het boek *De donor en wij* vertellen gezinnen hoe ze een kind opvoeden dat er kwam dankzij sperma- of eiceldonatie. De auteurs willen donorgezinnen – gewone gezinnen dus – zichtbaar maken. ‘Openheid is cruciaal’, getuigt comedian Jan Jaap van der Wal, die vader werd dankzij een donor.

BARBARA DEBUSSCHERE

Onze zoon Tove is net 8 jaar geworden”, zegt Jan Jaap van der Wal (45). “Vanochtend zeiden mijn vrouw en ik hem nog dat we even lang op hem hebben gewacht. Maar hij was vooral bezig met de cake waarop hij zijn klasgenootjes zou trakteren. Gelukkig maar.” (lacht)

Die acht jaar waren voor de comedian en zijn vrouw Eva een beproeving, zo vertellen ze in *De donor en wij*. In dat innemende boek, dat voor velen een eyeopener zal zijn, schetsen journalist Elke Lahousse en haar man, fotograaf Lieven Bulckens, met woorden en foto's het portret van vijftien gezinnen met een of meer kinderen die er kwamen dankzij sperma of een eikel van een donor. Ook de kinderen zelf komen aan het woord. Van der Wal en zijn vrouw doen in het boek voor het eerst hun verhaal.

“Ik vermoedde al langer dat ik onvruchtbaar ben en heb dat op de eerste date meteen aan Eva gezegd”, zegt Van der Wal. “Tests bevestigden mijn vermoeden en we besloten onze kinderwens via een donor te vervullen. Een vriend die homo is wilde ons daarmee helpen.

“Maar het was een lang en verdrietig parcours. Het lukte maar niet. Net toen we het opgaven, overtuigde een arts ons om het nog een keer te proberen met een donor. Zo is Tove er gekomen. Zodra hij er was, smolten alle frustraties en dat verdriet weg.

“In mijn laatste show heb ik de donor dan ook maandenlang elke avond bedankt. Het zou kunnen dat hij in de zaal zat, want het is een Nederlander.” (lacht)

Van der Wal vertelt zijn verhaal ontspannen en doorspekt met grappen, maar het is niet vanzelfsprekend dat hij het publiekelijk deelt. In zijn show *III-ième*, die in 2022 liep, verwees hij wel al naar fertiliteitsproblemen, maar wilde hij daar naast het podium geen details over kwijt.

Dat hij dat nu wel doet, komt door de ontmoeting met Lahousse en Bulckens. Zij zijn de ouders van Odie (6), die er ook kwam dankzij een donor omdat Bulckens onvruchtbaar is, iets wat hij al wist sinds zijn 11de. “Jan Jaap en ik kenden elkaar niet”, zegt Bulckens. “Door dit te delen, ontstond er meteen speciale connectie. Je haakt aan op een intiemer niveau.”

Van der Wal: “Inderdaad. Eva en ik zijn er heel open over tegenover Tove en onze omgeving. We willen er niet mee te koop lopen, maar dit boek vond ik een mooie manier om het hele verhaal te vertellen.”

Wat was de motivatie voor dit boek?

Bulckens: “Elke en ik waren altijd al nieuwsgierig naar de verhalen van anderen en gedurende ons eigen parcours vonden we die niet. De media brengen bijna uitsluitend de schandalen. Maar gezinnen met donorkinderen zijn gewone, liefdevolle gezinnen. Wijzelf zijn ook bijna nooit bezig met het feit dat Odie er dankzij een donor is. Wij zijn bezig met of hij veilig kan leren fietsen in de stad en niet te veel tijd op zijn scherm doorbrengt.”

Maar het is wel nog een taboe?

Bulckens: “Ja. Als er al over gesproken wordt, verloopt dat meestal stroef. Het onderwerp doet gesprekken stilvallen.

Nochtans worden er in België jaarlijks minstens 1.500 kinderen geboren na donorconceptie. Met dit boek willen we mensen ertoe aanzetten om op een gewone manier over dit onderwerp te spreken.

“Bij Odie gaat dat heel goed. Hij weet dat mijn zaadjes kapot zijn en iemand anders ons zaadjes gaf. Dat is de eenvoudigste versie. Konden volwassenen er maar even makkelijk over praten.”

Waarom is het ook een fotoboek?

Bulckens: “Het klinkt misschien raar, maar zo willen we laten zien hoe gezinnen na donorconceptie eruitzien. We ontdekten dat veel mensen de stap naar donorconceptie durfden te zetten dankzij één ontmoeting. Ze moesten zien hoe gewoon zo'n familie is. Dat willen we wensouders die nieuwsgierig zijn laten zien. Die foto's kunnen ook irrationele angsten temperen.

“Toen Elke zwanger was, sprak ze voor een artikel over het thema met een gezin met donorkinderen. De kinderen waren er niet bij en toen ze naar de wc ging, speurde ze koortsachtig naar foto's van hen. Ze wilde weten of ze er heel anders uitzagen dan hun ouders. (lacht) Ze had schrik dat ons kindje niet op ons zou lijken.”

Wat opvalt, is hoe uiteenlopend de verhalen zijn, zowel wat betreft de gezinssamenstelling als de emoties.

Bulckens: “Dat was voor ons een belangrijk inzicht: er bestaan eindeloos veel variaties, van solomama's tot het gezin van Scottie, die toen ze geboren werd één moeder, drie vaders en acht grootouders kreeg.

“Marianne, moeder van Fred, die homo is en geen kinderen wil, werd tot haar grote blijdschap toch nog oma omdat Fred de donor werd van Emma en Margo. Er zijn soms gevoelens van rouw omdat er geen biologische band is en er is ook veel humor en vreugde.”

Jan Jaap, wat hoop je te bereiken door dit verhaal te delen?

Van der Wal: “Ik hoop dat al die verhalen samen meer openheid en nuance brengen.

‘Elke en ik waren altijd al nieuwsgierig naar de verhalen van anderen en gedurende ons eigen parcours vonden we die niet’

LIEVEN BULCKENS
FOTOGRAAF

‘Ik ben zelf ook nieuwsgierig. We merken dat sommige van Toves trekken niet van ons komen. Ik vind dat boeiend’

JAN JAAP VAN DER WAL
COMEDIAN

Na een van mijn shows waarin ik de donor bedank, zei een vrouw uit het publiek me dat ze in duizend stukjes lag door die passage. Zij was een donorkind, maar hoorde dat pas toen haar moeder op haar sterfbed lag. Niet weten van wie ze afstamde, was voor haar erg zwaar.

“Door mijn verhaal te vertellen, wil ik eraan meehelpen dat dat heimelijke gedoe verleden tijd wordt.”

Bulckens: “Artsen adviseerden vroeger het vooral niet aan je kind te vertellen vanuit het idee dat dat beter was. Maar dat is ondertussen weerlegd. Onderzoek toont aan dat kinderen perfect kunnen omgaan met de rol van een donor in hun ontstaansverhaal, zolang ze maar voelen dat ze gewenst zijn en er openheid is.”

Is openheid het geheim van gelukkige donorgezinnen, zoals op de cover van het boek staat?

Van der Wal: “Niet open zijn is altijd het slechtste, daar ben ik van overtuigd. Eva begeleidt familieopstellingen en zo weet ik dat pijnlijke kwesties zeer vaak gaan over dingen die onder het tapijt zijn geschoven.

“Daarom kozen wij voor een Nederlandse donor met ID-release. Kinderen kunnen vanaf hun 12de informatie opvragen over hun donor en worden daarbij begeleid. We weten al dat onze donor universitair geschoold is en sportief is op nationaal niveau. Als Tove struikelt, zeg ik dus: ‘Ik ben wel benieuwd welke sport die donor dan beoefent, want dat sloeg motorisch nergens op.’” (lacht)

Nederland laat sinds 2004 geen anonieme donoren meer toe. In België is anonimiteit nog verplicht?

Bulckens: “Helaas. Zoals uit de getuigenissen blijkt, hebben niet alle donorkinderen de behoefte om meer te weten te komen. Maar sommigen wel. Zij blijven nu met veel vraagtekens zitten. En het is sowieso een mensenrecht om je afstamming te kennen.

“Gelukkig heeft het Grondwettelijk Hof geoordeeld dat ook België die anonimiteit moet afschaffen. De politici hebben daarvoor tot 2027 de tijd.”

Wie net als jullie via een achterpoortje een donor vond waarover wel informatie bestaat, zou dan misschien alsnog meer te weten kunnen komen?

Bulckens: “Inderdaad. Elke en ik hadden het geluk dat we een ziekenhuis vonden dat werkt met Deense openprofiel donoren van wie alle informatie geanonimiseerd werd voor ons land. Als de anonimiteit wordt afgeschaft, kan Odie alsnog informatie over zijn donor krijgen.

“Maar anonimiteit afschaffen alleen is onvoldoende. Zoals in Nederland is er ook gespecialiseerde begeleiding nodig, zodat eventuele toenaderingen in de beste omstandigheden kunnen gebeuren.”

Word je al nerveus van het idee dat jullie zonen later misschien hun biologische vader leren kennen?

Bulckens: “Nee. Waarom zou ik schrik hebben? Ik ben Odies vader, wij hebben die band al. Mocht hij de donor willen leren kennen, wil ik hem die ruimte geven.”

Van der Wal: “We kennen de donor niet, maar hij is al deel van onze clan. Je kunt ook niet open zijn over hoe je kind ter wereld kwam en dan de poort sluiten als hij meer wil weten over de donor.

“Ik ben zelf ook nieuwsgierig. Wij merken dat sommige van Toves trekken niet van ons komen. Ik vind dat een boeiend gegeven, geen bedreiging. We voeden Tove ook op met het idee dat hij zich zeker niet schuldig hoeft te voelen over een verlangen meer te weten over de donor.”

Bulckens: “Je moet wel de verwachtingen wat managen. Het kan dat de donor ondertussen is overleden of bepaalde vragen niet kan beantwoorden.”

Van der Wal: “Of dat het een hele saaie kwiet is. Dat zou erg zijn. (lacht) Maar stel dat het een leuk iemand is, dan zie ik een toenadering alleen maar als winst.”

Die ontspannen houding lijkt me enkel mogelijk als je de donor een plaats geeft in het verhaal van je gezin. Hoe doen jullie dat?

Bulckens: “Ik heb vanaf dag één geoefend om Odie het verhaal te vertellen. Tegenover een pasgeborene is dat potsierlijk, maar ik voelde die noodzaak. (lacht) Het is voor hem ondertussen glashelder. Wij zijn zijn ouders en hij kwam er dankzij de hulp van de donor.”

Van der Wal: “Wij hebben vanaf het moment waarop hij het zou kunnen begrijpen verteld dat er iemand is geweest die zaadjes heeft gegeven waardoor hij er nu is. Op een keer vroeg Tove toen: ‘Wat heeft die meneer dan aan jou gegeven?’ Toen kon ik zeggen: ‘Jou, het aller mooiste cadeau ooit.’

“Ik vind het ongelooflijk dat iemand dat wil doen. Ik grap dan wel dat het iemand is die blijkbaar als kind van masturberen hield en dacht: hier moet ik iets mee doen. Maar de donor is iemand die wij eren. Alleen dan mag je er ook grappen over maken.”

Moet er ook geen boek komen waarin donoren aan het woord komen?

Bulckens: “Misschien wel, ja. We kennen vooral de schandalen waarbij perverse motivaties centraal staan, terwijl donoren je iets prachtigs bieden. En ik vermoed dat

op een andere manier'

empathie de grootste drijfveer is."

Van der Wal: "Een titel hebben we al: *De rukker!*" (lacht)

Hebben jullie tips van experts gevolgd over wanneer je je kind het best inlicht en hoe?

Van der Wal: "Helemáál niet."

Bulckens: "Niet echt. Die adviezen blijken vaak tegenstrijdig. Omdat er zo weinig verhalen gedeeld worden, is het voor velen wel zoeken. Mijn advies is simpel:

'Als er al over gesproken wordt, verloopt dat meestal stroef. Toch worden er in België jaarlijks minstens 1.500 kinderen geboren na donorconceptie'

LIEVEN BULCKENS
FOTOGRAAF

babbel erover. Wanneer en hoe maakt niet zoveel uit, het belangrijkste is dat je het doet. Begin gewoon. Vertel iets, hoe klein ook. Volgende keer kun je het anders of uitgebreider doen. Het hoeft niet meteen perfect te zijn."

Zien jullie veel verschillen tussen heterokoppels, holebkoppels en alleenstaanden met donorkinderen?

Bulckens: "Bij holebkoppels en solomoe-
ders ligt het voor de hand dat er iemand

Jan Jaap van der Wal en Lieven Bulckens: 'Door onze gedeelde ervaring ontstond er meteen een speciale connectie.'

© THOMAS
SWEERTVAEGHER

extra nodig is om de kinderwens te vervullen. Maar wat al die verhalen gemeen hebben, is dat deze kinderen erg gewild zijn. Want je legt een lang traject af, inclusief een psychologische screening die sommigen ervaren als een examen. Het is geen toeval dat we in de gezinnen die Elke en ik spraken vooral veel liefde zagen."

Wat met het idee dat kinderen die alleen een mama hebben daaronder zouden lijden?

Bulckens: "Dat blijkt niet te kloppen, legde ethiekprofessor Veerle Provoost (UGent) uit, een van de experts die we aan het woord laten. De kwaliteit van de relaties en een sterk sociaal netwerk zijn doorslaggevend, niet hoeveel ouders je hebt."

"Ik moet nu denken aan solomama Els. Toen haar zoon Vince voor het eerst naar de crèche ging, zei ze meteen tegen de verzorgers: 'Jullie gaan alleen mij zien. Ik ben een solomoeder en Vince is een donorkind. Als er vragen zijn, stel ze gerust.' Dat zelfvertrouwen is fantastisch en terecht."

Jan Jaap, jij liet optekenen dat 'onvruchtbaar zijn wel iets doet met je ego'?

Van der Wal: "Inderdaad, dat kan je niet ontkennen. Wij woonden vlak bij een jaarbeurs en op een bepaald moment was er de negenmaandenbeurs voor toekomstige ouders. Toen ik al die bezoekers zag, dacht ik gepijnigd: zij wel en ik niet. Maar nu zit ik daar niet meer mee."

"Ik ben ook niet zo bezig met fysieke mannelijkheid. Al heb ik speciaal voor *De Morgen* mijn baard laten staan. (lacht) Maar ik zaai mijn zaadjes op een andere manier. Het applaus dat ik krijg en mijn creativiteit compenseren op de een of andere manier dat biologische mankement."

Bulckens: "Omdat ik al sinds mijn 11de weet dat ik onvruchtbaar ben, lijd ik niet onder die onvruchtbaarheid. Maar mannen die pas ontdekken dat ze onvruchtbaar zijn wanneer ze aan kinderen beginnen, moeten dan vaak ineens door een rouwproces. Dat kan heftig zijn."

"In het boek zegt Thomas bijvoorbeeld dat hij zijn dochter Roxy nooit meer zou kunnen missen, maar dat hij tegelijkertijd nog altijd veel zou geven voor een biologisch eigen kind."

Zien jullie ook voordelen aan een kind dat er kwam via donorconceptie?

Bulckens: "Eigenlijk wel. Het is nooit plan A, maar ik denk dat ik een empathischere vader ben omdat er een onbekende factor is, dat deel dat Odie van de donor erfde. Ik vind dat enorm interessant en doe mijn best om dat deel een plaats te geven."

Van der Wal: "Eva zegt dat ik een vrijere band heb met Tove doordat er geen bloedband is en ik denk dat dat klopt. Er zijn geen biologische verwachtingen. Hij hoeft niet per se op mij te lijken. Mijn oprechte nieuwsgierigheid staat voorop. Samen met de dankbaarheid die ik altijd zal voelen tegenover de donor."

Lieven Bulckens en
Elke Lahousse, *De donor
en wij*, Pelckmans, 240 p.,
24,50 euro.

